

અમયસિંહ — કેશરીસિંહના નાટકના ગાયનો.

પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શ્રી સુરત નવી આર્થવિજય નાટક મંડળી

આવૃત્તી ચોથી, પ્રત ૨૦૦૦.

સને ૧૮૫૭ ના ૨૫મી આક્ટ મુજબ ૨૭૨૨
કરાવી સર્વે હક વેચાણથી રાજાધીન રાખ્યા છે.

અમદાવાદ.

ખાદીઆમા શ્રી અમદાવાદ “સુચંદય” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
મહેના વસનરાય છાટાલાલે છાપ્યાં.

સંવત ૧૯૫૩

સને ૧૮૯૬

હીમત બે આના.

અમયાસિંહ — કેશરીસિંહના નાટકના ગાયનો.

મુત્રધાર—

૧

નમુ' કર જોડીને શીવ સુનને,
પ્રથમ સ્તુતિ હું કરજું તમતણી, શુભ મતી, શુભ મતી, શો મતી,
યજ્ઞથતી, ગણપતિ પિઠન દુર કરો, સ્હાયેષધને. જોડીને શીવ.
તવ શરણુ છું તવ ચરણુ છું દુઃખહરા.
તનથી ધનથી મનથી યાચીએ, રાચીએ, કઈ સ્મરણુ વુંજ—
પ્રથમ કર જોડી, હુંડાળા, સુંદાળા, ગમનના
કરજો અંહિ સ્હાયે સર્વને નમીએ તજી ગર્વને.
સ્તવન તનથી અમન કરીએ, સ્મરીએ ઉચરીએ, તમને—જોડીને!

ડી.—

૨

વિશ્વપતિને, ત્રાતા દાતા સહુ સૃષ્ટિના—વંદુ.
પ્રારંભે પ્રભુ નામ તમારું (૨)સ્મરીએ, હસીને, ધસીને.—વંદુ.
સ્તવન કઈ તારું એક ચિત્તે (૨)મોરારી, તમારી, ઉચારી, બલીહારી,
રમીને, નમીને, ગમીને, બમીને.
કટી ઢસી, પાસ ધસી, પુણું હસી, રહી દસી, નવ ખસી,
હરવશી છપી તારી પ્રભુ પ્યારી. હાં, હાં, હાં, હાં,—વંદુ.

ચોરખાં—

૩

હમ બડે સીપાઈકે લડકે હે સુન બનીયા.
હમ બડે ખાંસાંબકે લડકે, હે સુન બનીયા,
સજકે પેમેશ પ્યાર, પેમા જીન હું લાચાર.

ખાલી ખીરસાં હય યાર, હિસકા કરના ખીયાર.
 મંદા હયતે હુશીયાર, મગર પેસેસે ખવાર.
 કયા કરનાં દોસ્તદાર, હું મેં લાચાર લાચાર—હમ.
 અબતો કરના કુંઠ ખીયાર, કરકે ચોરીકા બેપાર.
 ખાના બગીચેકી બહાર, લેકે અત્તર પુલેલ,
 કોઇકા ગલા કાટે, ઓર કોઇકું જમીનમેં દાટે,
 એસે ખહોત રહેમે લાતે, મગર કરના ખુશ રહેલ,
 ખસળસ કરના ખુશ રહેલ, બડા બંધવાયગે મહેલ.
 કરકે ચોરીકા બેલ, ઉરમે આવેગી જલ—હમ.

ખનાલ—

૪

મેંતો બહુઓ ખબડદાર, મોંકી લાડીજી હુંશીયાર,
 લાડીજીરે કાળે મેંતો મારવાડસેં આયો;
 ખ્યાજ બટારા ધંધામેં સખ ધરકો દામ ગુમાયો—મેંતો,
 લાડીજીરે લખસી બાવે, માકો તો હલવાય.
 પદસા ખીના કરણે કસો, પદસિરી નવાઇ—મેંતો.
 દામ મીલે નહીં દમડી પાસે, ખાણુકુ તો ચઇએ,
 તીન દીનરા કુવા કઠાકા, કટે જાયરે કહીએ—મેંતો.
 આંગી બેચી જુતો બેચો બેચી શીરકી પધરી,
 લાડીજી સેવજુને બેઠાં, બેચી બ્યારે ધધરી—મેંતો.

અલખચીંહ—

૫

ખીલી રહી ચંપાકળી સુંદર મનહર, સુખકર બાગની માંચ,
 ચારી સારી ખુશખો લેતાં ત્યાંચ, પ્યારી પ્યારી દિલને શાંતિ આચ.
 અચી ત્યારી ખુશ ખીલીએય, તારી શુભ બગીચામાંચ, ખી.

કુલે કુલે ખુલ્લો ભર્યા અમન ચમન આનંદ ભર્યારે,
જલુ જલુ જલદી બાગતી માંચ, આવી પનીઆરી હશે ત્યાં-ખી.
રમજુમ કરતી એ નારી લટકે મટકે ફરતી પ્યારીરે,
આવી હશે ત્યાંચ દુધારીરે પાણી ભરવા ઠગારીરે—ખીતી.

પનીઆરી—

૬

ચાલો ચાલો સાહેલીઓ સાથ પાણી ભરવાને,
હીઓ હીઓરે ધડુક્કીઆ હાથ આનંદ ધરવાને,
હાજતાં મળતાં વાતો કરતાં જળ ભરવાને માટરે,
જઈએ સહુ સાહેલી સંગે, રંગે રમતાં વાટ, પાણી ભરવાને.
સુંદર મનહર જગીચા અંદર ફરતા સહુ સાહેલીરે,
રમજુમ રમજુમ ચંચળ, માલે, ચાલો અક્ષમેલી, પાણી ભરવાને

અભયસીંહ—

૭

બતી રહો ગુલતાન બાળી નારી બતી રહો ગુલતાન,
આલંતી માલંતી વાણી મધુરે કેવી કરેછે બ્યાન—ભાગી.
નીર ભરેછે ને નેહ કરેછે, વાંકા વાળીને વાન—ભાગી.
એક કટાણે ને અણીઆળી આંખે, નરનું જુઠાવે બાન—ભાગી.

પનીઆરી, અભયસીંહ— ૮

જવોજી જવોજી રાજજી ઘઈતમે, શીદને સંતાપોછો કુંવરજી અહીંમને.
ફરમાઈએ છીએ નરોકો રસિક તમે, રંગીલી છબીલી શાણીડો ઠીકતમે,
હીને ન ઠૂંઠા છેલાજી અધીકામે, અરે ઓ નારી પનીઆરી દુધારીતમે.
નામ સુણાવીને જવો લટકાળી તમે, આ શું વહોછો વિચારો જરા.
મનમાં, અરે કાંઈ ન કહેવાય, પન જામ જુદમ થાય, ન સહેવાય.
હારી આઆરીથી સરવે પનીઆરી હમે, પ્યારી પુતારી છો નામે
ઠગારી તમે

જવાદો જવાદો મુકે મારગ તમે, પીડા પ્રજાને શું સમજો સગાર.
જાશે વાર, તે બરચાર કેપે સાર, કૃત્રીચાર, ન કુમાર લો સગાર-જા.

૯

ખસો ખસો કુવરજી મારગ દઈએ દમનેરે,
સાણાછો સુલક્ષણ શું કહીએ તમનેરે—ખસો.
છે રાજ તણી એ રીતી, પ્રજા પર રાખો પ્રીતી, નવ ધારો મન ચાનીનિ,
હમા છીએ સરમાધ આધીન થઈ હુકમનેરે—ખસો.
શ્રીદ રોકાછો પરનારી, નહિ સારી રીત તમારી,
મારગ મુકે વિચારી, સાંખી રહીએ મોટા જણી ખાધ ગમનેરે—ખસો.
જો જાવું હોય પનીચારી, તો નામ કહો ઝટ નારી.
કહીએ તે કેમ ઉચારી, હારી જશું નહિ તમારા દેખી દમનેરે.
ધનને મયુર ચહે જેમ પ્યારે તેમ તમ વાણી મધુરીરે,
નામ એ નાર તણું સુણવાને મુજ મરજી છે પુરી;
કહીદો વાર ચાપ છે, નથી કહેતા પરનારી જોઈએ કેમ રોકાયછે,
કરવા છપ્પએ તૈયારી, નામ કહ્યા વીણુ નવ જવા દઈશું તમનેરે—
કહવા વિના હું જોઈશું સારે કેમ જવાયછે.
ખડુ ઝમડો જાશે બારી, ખડુ વિષરીત થાજે બારી,
બીહો—

૧૦

નાપા મયા રૂખમણી કાકીના ધરમાં સવારે,
પાછળ પાછળ હું ગયોતો, જોવાને નેવારે—આપા.
જાનામાના ધરમાં પેકા, ગાદી તકીએ જાળે બેઠા.
આપણે જાળે ઉભા છેટા, એટલે આબ્યા સિપાઈ બેઠા.
નાપાજીને મારી જાત, ખડ્યો એમનો ખાસો ઘાટ,
એટલે કેમ કરવા માંડ્યું જા, વેલ માસ જાપરે,

ઉરરૂરૂર મરી ગયોરે. મારા બાપલા-બાપા.
 માર પડયો કે રોવા બેઠા. મનમાં બહુ ચિંતામાં પેઠા,
 પત્ની હાથ ખીસ્સામાં ધાલ્યો, રૂપૈઓ સિપાઈને આલ્યો.
 તેણે લાઇ ગજવામાં ધાલ્યો જાનોમાનો ત્યાંથી આલ્યો,
 પછી પકાવ્યા પુરી સાક, તે સાથે હુતો દુધપાક.
 પાપડનો પળુ આડો આંક, ભરત કર્યું બારી વત્યાક.
 પાપડ બોલે કડાકડ, ફડકા બોલે રડારડ.
 જોય મારા બાપરે, દાઢી મુઝોરે દાદા. પુકુકુકુ.
 ફરી ગળ પડી, લેતાં કઠકડ વડી, ઉપર પીધી કડી,
 પછી સાંજ પડી, બીતા બીતા આવ્યા પછી બાપલા.

તારાલક્ષ્મી--

૧૧

જળ ભરવા હું ગામતીરે સખી સંગે મારી,
 આડા આવી કુંવરજીરે, રોકી સહુ પત્નીઆરી.
 સાહેલી સંગે મળી, ગયાતાં ભરવા નીર.
 પનખટ પર પાણી ભરી, લીધા ઘડુલા શીર,
 પાછા વળતાં મારગમાંરે, કુંવરજી ઉભા રહીને,
 રોકી રાખ્યાં હમોનેરે, બે દરજાળ દધને-જળ ભરવા.
 મસ્કરી મારી કરી, પુછ્યું મારું નામ,
 સરમાણી સહુ તે ઘડી સાહેલી તમામ.
 બીનવણી અમારીરે, સુણી ન જરા એણે.
 નામ કહ્યું સખીએરે, મારગ મુક્યો તેણે-જળ ભરવા.

તારાલક્ષ્મી--

૧૨

અરે દુઃખ કયા હું ઉચાડેરે, બળે બડકે મન મારેરે.
 હું છું સતી મને પતિ મળ્યો, પશુ નાનકડો ભરવાર.

સંસારની રીતી સમજે નહી, મારો એજે ગયો અવતાર-અરે.
 આવી મને અહીં મારી તમારો કુલાણો મનની ઝાંચ.
 જુગાર સુખમાં સમજે નહીં, મને લાગેછે ભડભડ દહાય-અરે.
 હાયા! જશે કેમ મુજ જન્મારો, નાના પતિની સંગ,
 નાના છોડમાં રમતો ફરે, હાયા એથી શું રમીએ રંગ-અરે.
 દેખી એને દીલ માંડે દાઝેછે, ચરચર ચીતહું ચામ,
 ઘરમાં આવી નીત્ય બળુડે દુઃખ એ કેમ ખમાય-અરે.

બિદુપક—

૧૩

એમના ઘરની શી કહું કયા બોલ બોલું નહીં એકે વચા,
 ઘરમાં દૃષ્ટિ કરતાં કાંઈ, સાવરણી સરખી છે નહિ.
 ચાર ખુણે ચાર એકાદશી, વચમાં ગોકુળઆઠમ વસી.
 અન્ત વચને આખર વિના, જે જોઇએ તે શી કમીના.
 વધુ વડું શું મુખે બણી, દરિદ્ર ભાઈની પધરામણી.

કંચનીઓ—

૧૪

નૃપતિ છખી તારી, (૨) લાગેછે બહુ પ્યારી—નૃપતિ.
 ચંદ્રપ્રભા તેજ મુખે બિરાજે, નિરખી નિરખીને જાઉં વારીરે-નૃ.
 જળહળ જોતું જાણે પ્રકાશી, તમપર જાઉં વારીરે-નૃ.
 અંગ સુવર્ણ છે અતિ ઉજવળ, ધન્દ્રવદન તેજ બારીરે-નૃ.
 એકા સિંહાસન રાજ કરોઝો, મોતીની માળા અંગે ધારીરે.—
 કીર્તી પ્રસારી જગમાંહે સારી, અવિચળ રહો ગાદી તારીરે-નૃ.

માનન—

૧૫

લાજ લીધી ઓ ખાપ લાજ લીધી;
 તમ કુંવરેએ બેઅણી કીધી—ઓ ખાપ.

અમેસીંહ ગયા પનવટ પર ફરવા. ફરવા જ્ઞાનાએમરકરી કરવા,
 સાંભળ સાંભળતું બોલેછે શું કરવા,
 ઠૂઠા કરે વહુ છોડીતી ત્યાંય, કહો કેમ ખમાય-જાળ.
 કળા કેર બન્ને કુંવરે કીધા, બેઠી દરવાજા બંધ કરી દીધા,
 પછી પતીઆરી રોકવાને સીધા,
 આવી ઉભા મારગની માંય, કહો કેમ ખમાય. લા.
 રોકી મારગમાં સહુ પતીઆરી,
 કીધા ઠઠા બન્નેએ બહુ ભારી. પુછયું નામ એક નીહાળી નારી,
 એતો નેવ તણા નિર મોભે જાય,—કહો કેમ ખમાય-જાળ.
 જમર જસ્તીથી પુછયું છે નામ, અમે મળીને માજન તમામ,
 ખાલી કરીએ છીએ તમારું ગામ,
 જઇને રહીશું ખીજા શેઠેરમાંય, કહો કેમ ખમાય-જાળ.

અપકસેન—

૧૬

કપૂત કુંવર જીડયા કુછંદી ૧ંદીએ કુળની માંય,
 પરનારી રોકી પનવટ પર સુણતું લાગે લહાય.
 કલંક દીધુ ભારી, થઇ દુષ્ટ મતિ તારી,
 હાયા અંગારા એ સુજ કુળમાં, નામ લગ્નયું મારૂં;
 અસી મહીને હસ્તેજ મારું, એના શીશ ઉતારું,
 મધ લગ્ન માસી, દેશપાર કરું હારી.

અપકસેન—

૧૭

ખીક કીધી બુદ્ધી શી આ નહારી.
 દુષ્ટે તમે કાંઇ ન વિચારી નિજ આખર વિસારી,
 નીતિ રાહ દીધી છોડી, મુજ નિયમોને તોડી-ધીક.

દૂર દૂર જાઓ જરૂર, નહિતો કરીશ ચૂર, કીધી છે.
અનીતિ પૂર છે નાદાન, ભૂચીબાન, કીધું છે ધણું તોદાન,
સાજ વિનમના લાંપટો થયા અવિચારી-ધીક.

સર્વે સલા—

૧૮

અરર આ સળય ન રાય દેખાય (૨)

કહીએ છેએ કરગરીને, દહએ માફી દીતધરીને કુંવરની દયામ,
જાય, દહાય, થાય, હાય, કુંવરની દયાય, હૃદય શાદી જાય,
સુણતાં આ સળય, એથી નહીં ખમાય—અરર.

કોમળ કુંવર જાય હાયાં હાયાં

ભૂખે તરશે, જાંમલ માંય જાંને પિયારા દુખી થાય, કોણુજ
કરશે સહાય, દુઃખ, થાય, દેહ, માંય—કોણુજ કરશે.

અવર શિક્ષા સહાય, આપો એને કાંય—અરર.

કેશરીસિંહ—

૧૯

છુ નિરદોશી (૨) નથી આદ્યો કુચાલ.

વણુ વાંકે મુજ રાંકને નવ કીજે દેશ નીકાલ.

નવ વચન પ્રહાર (૨) મુજ નીરદોશી પર કીજે,

કોમળ છું કિંકર તમ સેવક. દેશવટો નવ દીજે,

આટલાં તકસીર (૨) આ વખતજ માફી કરીએ.

અવર વખત અનીતિમાં, નવ પાય કદાપી ધરીએ.

અભયસિંહ—

૨૦

ચાલ ચાલ બાઈ રહેએ શું કામ, શું ધક્ક આપણોજ નથીર.

અહીં બેઠી રહેવું હવેએ હરામ—શું ધક્ક.

સુણી રહેવાએ શું વચનોજ પ્રહાર—શું ધક્ક.

નથી રહેવું એના નગર મોઝાર—શું ઇશ.
 દાંત દીધા છે જે જગપતી રાય—શું ઇશ.
 તે શું દયા દીલ લેશે નહીં કાંય—શું ઇશ.
 નથી રહેવું એના એશીઆળા બાપ—શું ઇશ.
 રાખ ધીર મહારા વીર મન માંહિ—શું ઇશ.
 રાખ મુંજ બંધુ મનમાં તું હામ.—શું ઇશ.
 ચાલ જઇએ લખ પ્રભુ કેરું નામ.—શું ઇશ.

સાંપકશેન—

૨૧

જા નકટ નીકર સત્વર નીકળ નહીતો મારીશ કારેરે,
 બેરામ કુકર્મ તજીને નીજ ધર્મ, કરોછો વણુ વિચારેરે—જા.
 લંપટ લંપટ છો તમે નિર્લજ, દમોછો પ્રજને ભારેરે,
 ધિક્કાર ધિક્કાર છે દુષ્ટ તમેને, ત્વરાથી જાઓ આ વારેરે—જા.

અભયસિંહ; કેશરીસિંહ—૨૨

બાપુએ બેહાલ કીધા, દેશવટા અમેને દીધા,
 વણુ વાંકે અવગુણુ લીધા, ધિક્કાર અપાર,
 દષ મણ્યા કુંચી હાય, ઉડેછે દહાય દહન દીક કીધા—જા.
 લથુ બંધુ મુજ કેશરી, બહીશ નહીં આકાળ,
 જંગલની ઝાડી વીધે, હું લખજ તારી સંભાળ,
 સંભાળ, લખજ, તતકાળ, શીકર તું ટાળ—ધિક્કાર.
 માત મરી ગઇ આપણી, તજી તાતની પાસ,
 તેણે તો અળગાં કર્યા હતી જેહની આજ,
 જેહની આજ તેણે નિરાજ, કર્યાછે આજ—ધિક્કાર.
 લખ્યા લેખ લેખાટમાં, હસે આપણા એહ,
 માત રક્ષતા સુધીને, ગર્હ સ્વર્ગમાં તેહ,

સ્વર્ગમાં તેહ, દહને છેહ દુઃખ મેહ—ધિકાર.
જાણું આપણું વન વિષે ધોર રાતની માંય,
એન બિચારી એકલી, જુરી જુરીને હાય,
જુરીને હાય, મહેલની મહાય, મરણુ તે માય—ધિકાર.

ક્રીડીર—

૨૩

એલી દુનિયામે અહા સમ્યા હય, દુનિયામે અહા સમ્યા હય,
મારો સખકા ભરોસા કમ્યા હયરે—મૈલા—દુનિયામે,
કમ્યા કાયાકા મત કર ગુમાના, સમ્યા સાહેબકા લે તું પ્રમાના,
સખકું છસીસે લલનનમે જાનારે—મૈલા—દુનિયામે.
જલનવાલીદ પીરાદર હય જોટા, એ સખી જાતા હય ધુતીકા જોટા,
હોમા જહાં તેરા સમ્યા ઠસોટારે—મૈલા—દુનિયામે.

ક્રીડીર—

૨૪

રખાઈ ધ્યાન તું કરશે સદા.
જ્ઞાનસેજે, ગ્યાનસેજે, ધ્યાનસેજે મનસેજે—રખાઈ.
જોડીને તું પ્રીત જગ આપસે, સીધપુરાની તું હો જાપસે,
મણી રત્ન ચુક્રે નહી આપસે. જ્ઞાનસેજે.

અભયસિંહ—

૨૫

હરખશી, મન ઠસી, રહી રસીરે ગુલજારે પરી.
દીલદાર સુંદરી. દીલદાર. વહન મનોહર જાળતાં. રસીલી,
દેહ તણાં દુઃખ જાય સહુ ટળીરે—ગુલજાર.
ન આવે તુલ્ય તુજ, અવર કો નાશી,
અપવરી દિવ્ય દેહ શી ધરીરે—ગુલજાર.
વર્ણન તારે, વહું શું લલિતા, તું પરી, તું ખરી, મન હરીરે—ગુલ.
ચુદ, ચુદ, સર્વ લુલી ગયો જામિની, યાદ છે એકતું ગુલપરીરે ગુ.

તારાલક્ષ્મી—

૨૬

હાથ ખેડું કલંક મુને બારી અરે ત્રીપુરાશી ટેકું
 દેશવટા થયા જે કુંવરને ધણા ધાવકારી,
 દુઃખી થાશે ગિયારા અરેરે, વિકટ વન બારી.—હાથ.
 અભાગણિ અરે હું ગણાણી, જગતમાં નકારી,
 મુજ માટે જે થયા વિદેશી, સુણો હે મોરારી,
 ભીડી અરવા સકળ શ્રુટી માંહ, નકારી હું નારી—હાથ.
 કોષ કહેશે કે એ રાંડ માટે, કુંવર કષ્ટકારી,
 થયાને વન મયા એવી છે એ દુષ્ટ નકારી,
 મારી ટેક જાળવજો હે નાથ, છું નીરદોષિ નારી—હાથ

નાથલી—

૨૭

બભરાવો હું કરવારે ખાધ આમ મનમાં તમારા,
 થીયું થવાતુંરે હતું જેમ બાયેગ તમારા,
 હવે નહિ મન પહતાવ કરહે પ્રભુ હક હારા—ગભરાવો.
 હમાં કલંક હાનું ખાધ તમેને, દુભાઓ ન દુખ જહુ લાજે હમોને,
 હંતાપ હું કરવારે ધરો એત દીલમાં તમારા—ગભરાવો.
 ખાજો પીઓને ખુશીરેઓમનમાં, દલભીર નયપ્રએ, મુંજપ્રએ નતનમાં,
 કયર તે ભોગવહેરે કરમાંતર છતાં નકારાં—બભરાવો.

જખીઓ, નાથલી—

૨૮

આને રમાઠરે આને રમાડ. અરે રાંડ નાથલી આને રમાઠ,
 હમણા હેઠ મારા આવહે દુકાનેથી, બભરાવહે મને ખહુ પાડશે
 લાઠકવાયો સૈયોસે મુજ હેટનો, અવરાવજો એનેતું કોપડે ને ખાંડ-આ.
 જરેમુખા અહીંયો હું નહીં રમાડું, એવડી તે આવીહું તુજને પાડ.

હામુ મેલહેતો રાંડ ગુહોજ મરીહ, જા નહીં રમાડવાની ગમેતેમ ભાંડ.
 મારા હમ મારા હમ નું રીંદવાય હું કરવા, લે હું રમાડું પણ
 ધાંટા તો પાડ-અરે.
 મહુ હાઈ બહુ હાઈ તીયારે તો ઠીક થીયું, હત રાંડ ધુતભી કં-
 કાહ તો માંડ-અરે

અભયસીંહ—

૨૯

બેની બની બહુ માઠી અમારી, સુગુતાં શુદ્ધ જશે અલિં તારી-બેની.
 દેશવટા હાય દીધા પિતાએ, આરોપ અમશીર દમનેજ ભારી-બેની.
 કૂર વચનો પ્રકાર કરીને ચિત્કાર દીધા ઘણા ધાવકારી-બેની.
 કહીને કુછંદી વળી દુરાચરણી, વનવાસ કહાડયા હયા નવ ધારી-બેની.
રૂપસુંદરી ભામળો— ૩૦

આ શું વટોહો મારા બધવા, હાય વરતાયો કેરજ,
 કામ્યા ઘણા કેમ તાતજ, આણી તમ પર ઝેરજ,
 અર થયા કેમ તાતજ.

એવા શો અપરાધ તમ નણો પડ્યોહો મારા વીરજ,
 દેશવટારે શા કારણે, દીધા દમવા સરીરજ.—કુર.

કુડા કલંક ચડાવીઆં, શીશ અમારે આજજ,

કુછંદી કુદર્મી કહીને, કીધા હમોને ત્યાજજ.

જઈશું જંગલ વિષે બેનડી.

જઈશું જંગલ વિષે બેનડી, સમ આગા આધીનજ,

રોમાં બેની મારી રાંકડી અવજા આબ્યા છે દીનજ,—જઈ.

મુઠી મને અહીં એકલી, જાંઓ કોને આધારજ,

આવીશ હું તમ સંગમાં ભાષ વન મેળવરજ,

મુખ દુઃખમાં ચપલ ભાગણી.

બેજ લખ્યા જે લલાટમાં તે ન મિથ્યા ચાવજી,
 વિંધ વેરણુ થઇ આપણી, ત્યારે આ દશ ચાવજી,—જપ.
 ખુશી રહે ખાઇ પીને તું, પ્યારી ખહેન આ વાસજી,
 રહેજે પિતા પાસે રાંકડી, નવ ચાતી નિશાચજી.—જપ.
 જાઓ કહેતાં જીભ માહેરી કહ કટકા અપારજી,
 અંગમાં ચતાં અંગ માહેરે કંપે ચરર અપારજી,—મુખ.

રૂપસુંદરી—

૩૧

મારા ચતુર શીરોમણી બાત, વિદેશ જપ વહેલા આવજો,
 મારા બાઇ પત્ર પઠાવજો, મારા વીરા પત્ર પઠાવજો,
 મારા બંધુ પત્ર પઠાવજો. મારા.
 ત્યાં કરી ધણાં સુખ કાજ, બાઇ શુભ ખબરો કઢાવજો-મ.
 રહી ક્ષત્રી ધર્મમાં પુર સુરથી, ડંકો બજાવજો-મારા.

કેસરીસીંહ—

૩૨

વાર કરો જગત્રાતા તવ શરણેહું દીન દાસ તારો;
 મેર કરીને મુજને, મેળવ પ્રિય બધુ અહીં મારો,
 કર કહણા તું કૃપાળુ કેમ નથી સુણતો વાનંતી મારી,
 પ્રભુજી શી તુંજ ઉરમાં અરે એવી તકશીર હે જગધારી,

૩૩

કુટ્યું કર્મ. માહેરે દુખ તાહેરે જેમ બંધુ મારા,
 ક્યાં તું મુજને મુકીને, જતો રહ્યો પ્રાણુ પ્યારા. કુટ્યું.
 દુષ્ટ પક્ષી ક્યાં તુજને, હરી ગયું મુજ બાત,
 છૂન સંકટ નિહાળતાં, કેપજે બહુ પરિતાપ,
 ભાગ્યે જન્મભારી દાનકારી ચતાં તુજથી મારા. કુટ્યું.

નથી રહેતી ધીરજ મુજને, વરસે ધણી અશ્રુધારા,
 કરો પ્રભુ સહાય જંગલ માંહ જાણી દાસ તારા, કુટ્યું.
 દયા શી થઈ તોહેરી, મમ બંધું દીલ જાન,
 જમંતો મુક્યો મુજને શીઠ બચાંકર રાત,
 જશે અહીં પ્રાણ નીશ્યે જાણુ વિયોગજ તારા કુટ્યું.
 જાણું તે કયાં હવે હું હાય, આ હાલ મારા,
 દયા દીલ લાવ પ્રભુ ઉઠાવ, આ દુખનાજ મારા. કુટ્યું.

શાસ્ત્રીઓ—

૩૪

નામ નિરંજન સ્મરિએ, નિરંતર નામ નિરંજન સ્મરિએ,
 છસીસે ભવજળ તરીએ. નીરંતર.
 અભય કરી મનસે મોહ માયા. સમ્યા સાહેબ સંગ કરીએ,
 અભય નિરંજનકા નામ લેક માપ સખી પરહરીએ—નીરં.
 કાચી કાયાકા નહીકે બાંસા, કાહેકું ગર્વજ ધરીએ,
 જીવ કાયાકી જીડી સગાઈ. છોક ચલે બર દરીએ—નીરંજન
 લેના સમાધી સમ્યા સાહેબકી જ્યાર ન મુખસે ઉચરીએ.
 સંત સમાગમ કરકે એ બાઈ, બેખકું દેખ ન ડરીએ—નીરં.

શાસ્ત્રીઓ—

૩૫

ધીરજ ધરે મત કર તું કુંવર કણુ દીલમે,
 હવ આશીશ બચન હુમાસ, દુર હોગા બીજ તમારા,
 શીકર મત કરે— મત ડરતું.
 ધ્યાન ધરો હર નામકા, કર અપના સાધન,
 જીડા સખ સંસારમે, મત લગાના મન; ધિરજ.
 કણુ જ્ઞાન પડે શીર અપના, તખ નામ અભયજા અપના,
 શે જોહી જખતરે. મત ડરતું.

પેનેંગા જળ અંગપે, બખતર એહ રસાન,
અદરશ ધસી બખત તું, રહેગા સુંદર આન.

ધીરજ.

કેશરીસીંહ—

૩૬

ઝો કૃપાનિધાન આ એશાન પર કુર્યાન વાલો જન,
જય આજે ગુણવાન, કદરદાન, સુખનિધાન, આ નાદાન.
પર એશાન, મહેરબાન, જય નિશાન, ખરૂં આપ્યું પ્રાણદાન,
ધ્યાન ગ્યાનથી હું મસ્ત જાઉં એકદો સુમાન, ઝો કૃપા.

હર્વશી—

૩૭

ક્યાંથી તમે આવીયાં શી છે તમારી જાત,
જલ્દી પાછા જાઓ, નહીં તો થાશે પ્રાણદાત,
વાસ છે આ દૈતનો, નથી કો બીજું આહ,
નાંખી મુજને કેદમાં, ગયોછે રાત માંય.
આવશે આ વાર, પાછો કરશે આપ હાંધુ;
ભક્ષ ભાળીને તમારા, પાપી લેસે પ્રાણ,

અભયસીંહ—શાંત શાંત શાંતરે, ઝો શાંત થા તું નાર,
વાત હું પુછું તેનો, જવાબ દે આ વાર-
કહો મને છો કાણુ તમે, ક્યાં તમારો ઠામ;
આ કારણુ કેદમાં પડ્યાછો તમે આમ.

હર્વશી—સાંભળો સરદાર, રત્નપુરી મારો ઠામ

હું પરીની જાત, બિરવસી છે મારું નામ.
કરતીંતી કીડા હું, સખી સાથ જળ માંહે;
તમાથી દુષ્ટ દેત, હરી લાગ્યો મને આંહે.
હું ધણી દુખી પડીછું, પ્રોહ પાપી હાથ,
દે છે દુખ નથી મુખ એકલી પણ સાથ,

કંઈ દિઠર ન કામીના કરો તમે લગાર,
મારૂં દુષ્ટને દમીને જાણુને આવાર.
ન મરે એ કુર પુર, જોશ છે અસુર;
જો તો ખરી, ઝટક ચટકમાંજ કરે સુર.
ના ના એ ધણેજ દુષ્ટ પુષ્ટ છે વીકાળ,
શાંત થા મુલક્ષણી, આણીય એનો કાળ.

અભયસિંહ—

૩૮

જસજસ નથી હવે કાંઈ ભાર, મારૂં જઈ પાપીને દાર;
હીક કીધું તેં સર્વ પુછી લીધી એને વાત,
એક પલકમાં મારૂં જઈને કરે દુષ્ટનો ધાત. જસ.
છે આ મુંઢર જાદુવાળી જોષ્ટીકા મુજ પાસ,
પ્રતાપ એમાં વિસ્મયકારી અમતકારી છે ખાસ. જસ.
કુર ધરીને સુર ધરીને લેવા પાપી પ્રાણુ.
લે પોપટને મસળી નાંખુ વાળુ કચ્ચર ધાણુ. જસ.

ઉર્વશી—

૩૯

સત્ય કહો સરદાર હમારા, ક્યાંથી આવ્યા ક્યાં જવોછો પ્યારા. સ.
આય નથી કે અવર સંગાયે તેનો શો બેદ કહો લટકાળા; સ.
દાવ રમીને દમત દમીને મુજને છોડાવી ટળ્યા દુખ ભારા;
પ્રાકમ પુરા છે લલુ વયમાં આવી કરી અહીં આ નંદમારા; સ.

અભયસિંહ—

૪૦

કહું શું કરમની કથા મુજ આંધ, નથી રહી બાકી મારે શીર ક્યાંય.
નીહાણી મેં નારી રૂપાળી અતુલ્ય, છાંતી છટાદાર હવું નામ મુલ.
જનીએ એ નાર તણી મુજ પાસ આન મોહપામી તેને મારે ખાસ.
કરું જંગલમાં જોવા તેનો ઠામ, છો એ સ્વર્ગવાડી મુલ કામ.
નથી બાળ મળતી મુને મુલની હવે ક્યાં જવ્યાએ પરી મુલની

કેશરીસિંહ—

૪૧

મેલ બંધુની દુટીજ ગઈ હાય ! હાય !

જીવન દોરીની જે ગાંઠ તે છુટી ગઈ, હામ ! હામ ! હાય ! મેલ

સૂર્ય શોકનો ! છવાઈ રહ્યો હાય ! હાય ! પ્યારો બંધુ ક્યાં ખોવાય

ગયો હાય ! હાય !

જુલ્મી બાન બમુ રાત, હું ખેલાત થઈ હાયા હાયા હાયા મેલ.

સુખ સર્વ થયા નારા મારા હાયા હાયા કરો સાહે પ્રભુ આઠે પ્યારો,

હાયા હાય !

નથી બાળ, થયો ઠાળ, વીકરાળ કાંઈ હાય ! હાય ! મેલ.

કેશરીસિંહ—

૪૨

ગયો ક્યાં તજી મને દીક્ષાન, શોધી વળ્યો દામો દામ,

નથી કાંઈ મધુ તજી મને ધ્યાન ! ગયો.

જંગલે જંગલ પ્રરી પ્રરી થક્યો, જોઈ વળ્યો ગામે ગામે

તોપણ પત્તો નહીં પ્યારનો, મળ્યો મને કાંઈ દામ—ગયો.

તદીજ જોઈ નાનાં જોયાં ઉડા કોતર વિકરાળ,

ગદા-ગરિબર ખડુ ખડુ જોયાં તોએ મળી નહીં બાળ.—ગયો.

શીંગે દશા થઈ હશે તાહારી રે મમ હૈયાહાર;

તુજ વિયોગે જોડે છે મુજને અંતરમાં અંગાર.

ક્યાંરે હશે બીડબંજન મહારો સુખ દુઃખનો વીધામ,

હાય ક્યાં દેખું સુખ પ્યારાનું જાવું હવે કાણ ધામ. મેલ.

મેહર કરી પ્રભુજી પ્યારાની ખખર દે તું નિધાન.

આખર થઈ છે અહીંજ મારી ગઈ છે મુખને સાન. ગયો.

કેશરીસિંહ—

૪૩

સાહે થશે જગત્રાતા, સંકટ વીશે સહાય થશે જગત્રાતા.

નાય નિરંજન છે અવિનાશી, શેવકના મુખવાતા—સંકટ.
 દુખ હરના થઇ કેમ દમોહો, દો મુજને સુખ શાતા—સંકટ.
 વાંધુ વિભોગ કરીને વેરણ, કેમ થઇ વિધાતા.—સંકટ.
 માફ કરો મુજ ગુન્હા પ્રબુજ, માગું છું હું ગુણ ગાતા—સંકટ.
 અંદ્રસેન— ૪૪

દુઃખી દીન સમ હું વિયોગે ખરો. હૃદય કાળ ગમતો ઘડીમાં મરું—દુઃખ
 પ્રતિ વાંચના ને પુરી તે કરો. મળે ગુલ પ્યારી દયા તે ધરો—દુઃખ
 વિભુ આજ ધરને કૃપાની કૃતિ. નહિતો જશે પ્રાણુ છોડી પ્રતિ—દુઃખ
 અંદ્રસેન— ૪૫

સાંભળ સ્થાણી તું મુજ ગળતી વાત,
 મારું અરિ જાત અરિ જાત અરિ જાત; જાત. સાં.
 ધીર ધરિ મનમાં, ફર તું મગનમાં,
 તજી કેમ દઉં તેને હૃદય શાંતિ થાય મને,
 ગુલતું યું થયું હવે પ્યારીની શો દશા થશે,
 કામની વધે છે, હાય દુખી દીનરાત. સાંભળ.

વીકાળી— ૪૬

વાઃ વાઃ વાઃ વાઃ જી ખુશ તમે ખરા મજબુત,
 વાઃ વાઃ વાઃ વાઃ જવાન તમે ખરા પહેલવાન,
 લડને લડને અપાર, લાવો ગોરી ગુલઝાર,
 પછી લટફેથી લાલ, અતી મચાવજો તાલ,
 વરજો રંગિલીનાર, આજો એના ભરથાર,
 રમ લઉં છું મેહેરખાન, હવે જાતને સ્થાન

અલયસિંહ— ૪૭

આહા કેવી શોભે છે દીલખાન.

હાંતી, જોકંતી રસિકી, છગિકી, મોહાવે, લોભાવે.
 રોહ બરીને, નેહ કરીને એજ પરીને,
 વરીને, હસી કરીને, લડેજ રસ પાત. આહા.

સખી—

૪૮

ચાલો ચાલો રમો રસિકી પ્યારીરંગ, જો મનીયાં રમો રસિકી પ્યારીરંગ,
 પ્યારી જનન પ્યારી જનન પ્યારી જનન જનન જનન જનન માહેરી-ચાલો.
 હાંહાં ચાલો સખીરી સહે રમીયે, આલી અમન અમન નગન સંગરમીયે
 આનંદ આજ આનંદ આજ આનંદ આજ, આજ આજ આજ ચાવરી

સખી—

૪૯

પ્યારી—હાપારી—હળી મળી સખી સંગ; રમો રંગ;
 છે ભમંગ અતી અતી ગત આજ—
 ચંદ્રની રાતની ચંદની સજની ખુશ ખીલીછે આજની રજની,
 રંગના જંગમાં રમીએ સલુણી છતન છતન નાચીએ સલુણી,
 ખુશછે ખુશાલી દીલની હુંસાલી માંહે આલી પાલી.

રમીએ ગમીએ આજ—

આજ મોરી જની પ્યારી દુલારીછે આજ, (૦)

મીઠી મીઠી જડીઆં જીણી જીણી વરસે.

લયકાવે મયકાવે વિજળી આકાશ,

અનિ શોભે આ વાસ મોરી જની—પ્યારી.

ગુલઝાર સખીઓ—

૫૦

ઉઠોરે સાહેલીઆં ઉઠોરે મોહનીયાં,

સખી સથ, કરો વાત, સુખ-સાથ મનમાં, હોસ ભાણીનેજ કાથ;

ઉઠોરે અલખેલી નારી, ઉઠોરે હોલીલી નારી.

લાગેછે સુરત પ્યારી છે તમારા જિજિારી.
 નથી કે અર નારી તુજ સ્વરૂપ ધારી.
 ઉઠો ઉઠો પ્યારા માઠી તમે નીદના તમારી.
 આવીએ જખાખા વારી કરવા વિનાસ ભારી,
 તમ સંગ સુખકારી અમને થાયછે સારી.
 હાથનું મગથું ભાગથું તનથું રમથું ગમથું,
 ઉઠોરે સુરયાળીએ જહુ ગુખખાણી નધુર. છે વાળા, નદો પ્રાંતિ આળી.
 પ્યા—રો—હા—રા—રૂપા—ગી—કાલ્કા—તી.
 વિનોદ કરીને, સ્નેહજ બરી, આનંદ ધરીને આજ.
 ધરી અંગમાં ઉમગ અમ નગ રમે રંગ દુઃખ તણે.
 થાસે ભગ, સુખ તણે કમે જગ, નહી ઉઠી નહી. (૩)
 ઉઠોરે ઉઠોરે અલખેલી આનંદની એલી
 કરો મન મેહેલી, થાશે રંગરેલી, થઈ મજા થઈ. (૪)
 ગાંધે ગાંધે ઉધ એની—
 આવો મારી જેની, કરો સુખ એહેની, હતી
 આસ જેની, પુરી પ્રભુ તેની; જોરે

શુભકાર—

૫૨

તરણ વયમાં દીરછે સકોમળ કેવા.
 ભણે કામદેવ જેવા, નથી કાંઈ બીજા એવા,
 લાવું મુજ મેલમાં રુદેયા હાંદાંકાકાં તરણ.
 રસીલા રસમાં જીલાવું ને એક વાર મળો.
 જાના રહાંતે સા મારે પ્યારા હમને હળો,
 આવો સુખ સારા રહેણ, બેઠ મેલ રસની ભેણ—હાં તરણ.
 ચક્રાર ચીતકું હરુંછે તમે માણના પ્યારા,

કપારે મગસો આ વસીને, આંખોના તારા.

કામગ કરકે કેવ આલોચન આપવા જેવા. હાં તરણ.

જાઓ સરવે સખીઓ શોધી લાવો એને,

નોહીત મનહું થયું છે માઈ એ ॥ તેને.

૩૧ ખુબ ખાંતયી શેવા, અવરામૃતરે લેવા—હાં તરણ.

કારની સખીઓ— ૫૨

પ્રિય સખી લઈ આવીએ, એક દાબુમાં શોધી લાવીએ

લપટ, ઝપટ લલચાવી એને, ઝપટ ચટકમાં લાવી તેને.

મુખ મલકારી મોહ લગાડી છગળળ કળ ચલાવીએ. પ્રિય.

સખીઓ— ૫૩

ચોરન મદમાં લયગ્રસ્તી બે માહેવી.

પ્રીય મારો, મુખક રી, હોનધ રી, મુખકારી.

રહો સુવડ સંગમાં પ્રેમ ધરી, અલખેલી,

સખી મારી, મુખકારી, નાઉંદર રી, જોડ પ્યારી,

રહો રસીક સંગમાં રનોડ પગ મુખ એલી,

સખીઓ— ૫૪

આલો સોંદર મત્વર શોધી લાવીએ.

સુંદર છેકાને વળાવી જઈ સરમ પાડીએ—ચાલો.

મોહ પગડી રંગે રસમાં ઝીલાવીએ, લાલને લલચાવીને લઈ આવીએ.

પ્રેમ મઠી પ્રિય સખી પાનિ મંડાવીએ—ચાલો.

શીશ હકમ આપનાએની દિકાવીએ, આલો સરવે સત્વર સેવા બળવીએ.

રસીયાને રંગ રસમાં બેની મુકાવીએ—ચાલો.

ચનન ચનન નાચી તે મરને સોભાવીએ, આનંદ અંગ ખતાવી મુક્તી

જનાવીએ. જોઈ કુરખાન તેને જામએ—ચાલો.

ગુલઝારની સખીઓ— ૫૫

જુવો જેની કેવો શોભેછે સકુમાર,
સકુમાર, દીલદાર, હૈયાહાર, પ્રાણુધાર વાર.—જેની.
છે લધુ વયમાં આવી આનંદમાં,
લેશે આલીંગન, ગુલ સાથ કરી પ્યાર,—જેની.
અતી રૂપાળા, છે રટીયાળા, જાણે દીશે છે કામતણા
અવતાર—જેની.

મોહ પમાડી રંગે રમાડી, કરો છળિલા છેડાછોને તૈયાર—જેની.

ગુલઝારની સખીઓ— ૫૬

સુતા સુરે આંહી (૨) પ્યારારે, નાખી અમને મોહ પાસ.
છો મન ગમતા મોહન રસીયા કામ તણા અવતાર,
ગાન તણે બંડાર. —સુ૦
વિરહ વ્યાકુળ થઈ બેઠી બાળા જેતી આપની વાટ,
આબ્યા હૈયે તમ માટ—સુતા.
ચાલો મહાલો રંગ મહેલમાં રમવા જાને રંગ,
સુંદર બાળા સંગ,—સુતા.

અલયસિંહ સખીઓ— ૫૭

રહીલી છળિલી નારી, ચાલો લટકાળી પ્યારી અંચળ સીત હરનારીએ.
અજળ રૂપાળી એ રંભા મુજ પ્રાણુ થકી પણ પ્યારી છે.
વારી, વારી, વારી, તમ પર વારીએ.
પ્યારી, પ્યારી, પ્યારી, તમ જલોહારી એજ ધારી છે.
હાંજ એજ ધારિએ, અંચળ સીત હરનારી,
સારે જલદી, પ્યારે જલદી, ચાલો જલદી માલો. સ૦

ગુલઝાર—

૫૮

રસિક મધુર ગાખનાર દુર ક્યાં ગયો.
 નાંખી મને મોહ પારા, ચાલ્યો શું ગયો. રસિક.
 આવીને અહીં તું પ્રાણ મારી ગયો મોહ ખાણ,
 હુંટી મારી રત્ન ખાણ—વીધી તેં અનંત લાણ,
 પત્નીને દગી સુખાણ, ક્યાં જતો રહ્યો ૨.
 નેહ આ નેમન બહાર, ક્યાં ગયો કરીને પ્યાર,
 છેક તેં કરા લાચાર, મારી પ્રેમની કટાર,
 કારી ધાવે લાગ્યો હૃદય પરરે વહયો. રસિક.

ગુલઝાર—

૫૯

આવે આવે પ્યારા મારા પધારો વિલાસી;
 પધારો વિલાસી, પ્યારા છું હું અભિલાસી.
 નાંખી નહીં દાંશી, ગયાના ક્યાં નાશી, શાને ગાટે કરો.
 એવી હાસી. આવો.
 કામ કરા પ્યાસી, થાવું પરવાસી નહીં નહીં એતો રિત.
 ખાશી. આવો.

રમોરંગે ખુબ આજયી ઉમંગે, જાણી મુજને સદાનીજ દાસી. આ.

અલયસિંહ—

૬૦

ઓ મતી ધારમી શુભ નારી.
 ઓ મુજને વિશાળ હખિલી તું —મતિ.
 વા'ણી મધુર નારી, કંઠે કોકિલ ધારી; વા'ણી રસિલી નારી.
 મુખે ઇન્દુથી સારી.
 જૈરા અમદાવો ખારી; જાંઝર અમદાવો ભારી, ગતી

જતાવો ભારી, પ્રીતિ જણાવો સંગે; તન મન ધન સડે તમ
પર વારી. ખારમી. જાણે.

સાચી સતિ, ન્યહીન ગતી, પ્યારી અતી, શુભ મતિ. મતી.

ગુલઝાર અલ્લયાસિંહ— ૬૨

આજ થઈએ આનંદ એવી ધણી પાર રંગ નહીં—

હર્ષનો માગ છું દાસી આપ ચરણ નણી—આજ.

રસીલી વહાલી પ્રાણથી પ્યારી રો તન મન તુજ પર વારી

પ્યારા વદો જરારે વીચારો; છું દાસી નદાની, થતારી,

હો આજ મારા મુગટ ગણી આજ.

પ્રેમ ઠટારી જર જર મારી સુખ બુધ સૌ મેં વસારી,

નવ વદો એ વેળ જ્યાનો, પરો પ્રીતિ પાન રસ વારી.

મળી જોઈ જાણે હીન રતન કાળી. આજ.

અલ્લયાસિંહ ગુલઝાર— ૬૨

વાહાસી રંગી હીન પી, સુખ શાણી.

લાગે મધુરી મધુર તુ જવાણી,

રંગીલી રસ આજ, મતી શીઘ્ર આજણ, આજ અમનતું માણ,

માર માર મારા પ્રાણ, નેરી મોઠા મીઠી વાણ મારે મોહ તણું બાણ

હા હા રંગીલા પદાણ મતી પ્રેમથી કરો પટરાણી,—લાગે.

અતી સુખ ગણી, જાણ તને મેં ઠકરાણી;

પાગે પ્રેમ તારું પાણી મન નાણી મોજ માણી,

મારી પ્રેમ પી દાની, પ્યારો મરો સુખકારી,

નેને ન્યાય મોહાવે રસ આંણી—લાગે.

ગુલઝાર કુચક વધાવું, રસમંડી ઝીલાવું, પ્રેમ રસ પાવું; નાજરે

હસતાં, રંગતાં, જમતાં, લો મુખ લ્હાણી સાજે.
પ્રાણ મારા અહુત તારા, છે મારા, રૂપાણી,
ચાલો ગંગમાં રમાડું, પ્રેમ-આણી—સાજે.

સખીઓ સાથે—

૬૩

સખી શરદ પુનેમની રાત સારી સોમે છે
પ્રિય પતિ શું મળવા ખાંત, મન મુજ સોમે છે,
સખી અંગ ઉમંગ અપાર, રંગમાં રંગીએરે,
ધરા શિવળ વ્રતજ માર, પીરને નગીએરે.
અંદ્ર અડચે આકાશમાં શરદ રત રજનીશ;
પુણ્ય પ્રકાશિત કળીએ, સખી ઉરમાં હૃદય અતીશ.
રંગત રજનીરે, સખી સઉનું યુ હીન સદગુણ સજનીરે.
સખી પાંચુડું મળવા વિત, લાગી લગનીરે,
સખી વિરલ જળી ચીત, નાખે આગરે,
શશીકળા સોમે ચઢી, નાખ્યા કાંઈ આ દાર,
ઉન્નતતા ને અતી પ્રભુ, સખી ગી રહા ખુબ બહાર;
આનંદ માળેએ, સખી, મગન મંડળા વિરાળ મલીર માળેએ.
સખી ભર જોગનમાં જાળ, પીયુ શું છાળેએ,
સખી સાથે દેવ તળ, જાંઝર પાળેએ,
મૈવત વલ અતી ધણી, ખીલી અંગ અપાર,
રામા રમણ રંગે રમે, સખી શરદ રત સુગાર.
સૈને સજીઓ છે, સખી મળવા મુજ ભરવાર,
સહુગાર સજીઆએ, સખી પ્રિયમ પ્રાણઆધાર,
મુજ મન વસીઆએ.

કેશરીસિંહ—

૬૪

વાહ અલખેત્રી રમખુમ રમખુમ શું નાચેછે છનનનનન,
 ચોવન વર્ષ રહીછે ફેલી, નથની ચરકે યનનનનન,
 તાળ દધ તક તક ચૈ નાચે, રાચે તનમાં તનનનનન,
 ઝાંઝર ઝમકે ને પુર ઝમકે, ધુધરી ધમકે ધનનનનન,
 અજબ બનીઆ રંભા સરવે, વિજળી ઝમકે ઝનનનનન,
 અકિત યયોધું જોઇ જીવાની, શબ્દ સાંભળી શનનનનન,
 રશિક રૂપાળા દેવે તાળી, ધરકે વડી ફનનનનન,
 મનહર નારીછે બિહારી, કાંપી ખખડે કનનનનન,

અંદવદની—કેશરીશીલ— ૬૫

રંગીલા! છેલ્લા લાલરે, પ્રિય મોહી છું આપ સંગરે. રંગી.
 રંગો રસિલા રંગરે, રાખુ જતન કરીને મુજ પાસ,
 લાલા રસમાં ઝીલાવું ચૈ દાસ, છે કામ પીડ,
 ટળવાની આશરે, રંગીં.

રસિકી પ્રાણ પ્યારી, જે તમને વારી વારી,
 કામલુગારી છે ઠગારી નારીરે. જેવી તેવી પણ છું તમારીરે.
 તું છે અતી પ્યારી, મારી ધન પ્રાણ,
 વદો મધુરી મધુરી કાંઈ વાણુ રંગ રસીયા છે અતી સુખ
 ખાણુરે. રંગીલાં.

લુલિઝાર—

૬૬

આવો પતી અતિ પ્યારા. કરું નહીં ક્ષણ એક ન્યારા. આવો.
 આપ વિયોગે ક્ષણ એક લાગે જીગ સમ નાથ હંમાંરા,
 માટે મહેર કરી મુજ પાસે રહો રાત દિવસ પ્યારા,
 છે મુજ લોચનના તારા. આભી

સરસ રત્ન શૃંગાર વસંત ખુશ ખીલીરહી દીનદાર,
રંગે રમેા પીકે પ્રેમ ભરીને પ્રગટાણી આનંદધાર,
પાર નથી હર્ષનો મારા. આવે.

અભયશીલ—

૬૭

ધણી પ્રીય તું પ્રાણ, છે અતી સુખ ખાણ,
ગળી આનંદ લહાણ, રંગ રેલી મચાવ,
રસીલી નાર, તારો છે અતી પ્યાર,
મારી વહાલી ગુનઝાર, રંગ રેલી મચાવ.
પ્રીય વાણી મધુર (૨) સુણી થયો ચક્ર્યુર
સશી સમ શોભે નુર, પુર મઝા લુટાવ,
ગુલાબી માલ, ઉપજાવે અતી વાહાલ,
ચમકારી મુખ જાણ, મને નહીં સતાવ,
તું છે જોગી ગુનઝાર, હું રંગીલો ભરધાર,
તારી મારી જેડી મહાર, બની રહીએ ખાસ,
લેવા આર્લાંચન, અનારૂં થાયછે મન,
લાવ એક ચુંગન, તારા અધરનું હાશ.

કનક—

૬૮

ધીક નદટ નીડર ગોરી કરીને ક્યાં જાશે. (૨)
જાણુ પ્રસાથો છે ફાંસે મૃત્યુ હમણાંજ થાશે. નદટ.
કરીશ તારો વિનાશો ધણ્યા જોદા પાપી ખાશે. નદટ.
તરકર તણું આ કામ, કીધું છે તે કીધુંછે,
વીધ તણું જળ જાણી જોઈને તે કીધું છે. નદટ.
એમ જાણુજે કે હવે કરીશ હું તારી પ્વારી.
નાંખીશ પક્ષમાં મારી, આખીને સંકટ મારી.

(જો) જે હરે હાથમાગ, કંઈ કટકાજ તારા.
 પરસાવું લોહી ધારા, ઝોડાવું ગિનાને મારા
 ચાઉં તૈયાર, સજી સૈ હયિમાર માંડે માર, તરવાર, કંઈ
 દુષ્ટનેજ ખ્યાર.
 દાઢ વળે જ્યારે આવું, સૌંદારી આવશે. ધીક નરહ.

કનક—

૬૮

નીચ નરહ તેં હગમી ચૈા, વેર પાંધ્યું છેલ્લું મુજ સાથ,
 જાગી પિજાડી ગુન્ડો કરી, જંગ મયાવ્યો હું કમળત.
 પશ્ય નથી કડાવાને માર, અનાં તું લતાર.
 નકડી જાગ્યું છવ જાગે, તારો મનાં માર.
 જોઇ સેજે કેલા હાલ કંઈ છું ગમાર,
 માર ખાજો ખડગનો, ચૈ લાચાર [૨] નીચ નરહ.

રાતમંજરી—

૭૦

જાણ જા જાગે, જાં રે માન પીતાને અહીંજા; જાણ.
 યુધ્ધે ચડેા મારા વીર મુરવીર અસિ કશી રાગુ કશી
 ધાવો રીપુ દળ ચ્વાય.—જાણ
 જાગે, જોગે ચગમાં પાપો, તે મતગી નાંખો કાપી,
 અતી દુખ આપી. સુર વાડી, સામા જડો જઈ
 કૂર સે સુર ચેં, સંઠન સંહારો જઈ, પાછો પગ દેજો નથી.
 કાત્રી ટેક લંગે સદા, ખુગ લંગે નવ ડરને,
 દળ માંહીરે—જાણ.

કનક—

૭૧

જેન ધોરજ પર ન કર તુરે, જાણું સાં હલુવા દુસમન દુગે

છગ ખગ કગ ચકી.

-ધીરજ-

સરવે રઝુને ચૂર, હરં બધને તલવાર,

મારી, ફાડી, ત્રાડી, સંહાર ને માફં મન દરતુરે જોઈનેં,

કાંકર—

૭૨

ધૈ માનધ દૈ તન મન સગવે પાલાદુર જન,

માર ફાડ કરવા સંઘ્રામે ચાલો સૌ ચન ચન.

રાખો શુર ધર્મને રામ કરવા રાં સંઘ્રામ.

પાલાદુર ઝગી યૈ એક અંગી, લેજો શત્રૂ પ્રાણ,

શુર ધરી, દુર કરી, ચુર કરી, પુર કરી વ.જો ધાણ,

દુઃખ આપી, અનાપા, સૌ પાપાને કાપી, સૌ મારો

સન સન પાણુ.

સૌ સરદારો દુશમન ડારો મારો માર અપાર.

ખડગ ચાગરી ખનનન ખનનન વરમાવો લોહી ધાર,

ખંજર બલ્યા ખટ ખટ મારો, તરવ રોને તીર.

ભય ભય ભય ભય બાલા ભોંકો શત્રુને શરીર,

રણમાં રોળી મારો ગોળી, મરજના ગંભીર,

ધરા ધૂળવી નેક સળવી, ચાલો સજ્જન વીર.

લટપટ ઝટપટ ચટપટ ચાલો, લલકાવી સુરવીર.

મારો ફાડો ત્રાડો જધને ઉઠાવો શત્રુ શીર,

કાંકર—

૭૩

આલઆવીજ આવીજરે અંકલ(૨)તનેમારી સમસેરનો સ્વાદચખાડું

ખાખીતને સમસેરનો સ્વાદચખાડું, દુષ્ટતને સમસેરનો સ્વાદચખાડું

ખાખી નીચ (૩) નીચ નીચ નીચ નીચરે-મારા.

અતી અણુધટતું કામ તેં કીધુંછે; ગમ માત તાતને દુઃખ દીધુંછે.

મોઢું બાળ હૃદ બાળ બાળ બાળ તાહેરૂં-મારી

તારા ચક્ષુતા કીર્ણો ઉતારૂં, તારા મસ્તકમાં શાંગ તીર માર.

આવે ઝેર [૩] વાળું વેર વેર માહેરૂં-મારા.

સુતા સીંહને જગાડી ક્યાં જશે, હંસ તણું બક્ષ શું કમડા ખાશે.

ધરી શુર (૩) પુર વાઢું મ.થું તાહેરૂં-મારી.

અભયસિંહ—

૭૪

હાયરે બવીશ, હાય, હાય, (૨) હાયરે, બવીખ્યમાં શું લખ્યું.

પડ્યોહું બાધન, દુઃખ અખાંડન, કેમ સહનન જ થાય.

છોડાવે-કોણ-મને-પડ્યો-કળજ-આ ઠાર,

થયો કળજ અપાર, રહ્યોરે નીરાધાર, લાચાર, લાચાર,--હાયરે.

ગુલજારની સખીઓ—

૭૫

પ્યારીતુંતો પધારેછે સાસરે, દુભાષશ નહીરે તું દીલદાની માંગ-પ્યારી.

પ્રભુ રૂપ પતીને તું જાણુજે, સુખ દેજે સ્માણી તું સ્વામીને સદાય-પ્યારી.

વણ કામે પર ઘેર તારે જતી. આઘા ઓળંગીશ નહીં તું જરાય-પ્યારી.

પર નીંદા સુખ નવ બાખીએ, એથી ઘણો જશ જગમાંહી ગણાય-પ્યારી.

સ્યાણી સખી તું વહેલી વહેલી વાધજે, નીસદીન જપે બેની શ્રી જ.

ગરાય-પ્યારી.

રાતમંજરી—

૭૬

લત્ત આ લીલી ત્રક્ષની ઘટા વાળી સોહાતી,

કરેછે મનડું શાન્ત એ, દેખી હું મોહાતી-મેતા.

રમણીક રક્ત આમતી, કુંપળો ફેલાતી,

સુંદર શીતળ વાયુની, દહેસેથી લેહેકાતી,—લતા.
આનંદથી આરામ લે, અંહી પક્ષીની ફાટી,
કાચસો ટોકા કરે; જાણે ગીતો ગાતી,—લતા.

કુનક—

૭૭

પ્રણામજે બેની તુંને મારા આખરના પ્રણામ,
જનએજે મારા પ્રણુરે, છે છેલ્લા રામ રામ, પ્રણામ.
નંદા આશ જીવ્યા તણી, છુટી ગઈ મુજ હામ,
વ્યાપી ગયું વિષ નામનું, મારા અંગમાં તમામ. પ્રણામ.
જનવુંછું પાહાલી બેનડી, તને તજીને આમ,
રોના રન્ત માહરી રેહે છાની રળી હામ પ્રણામ.

રત્નમંજરી—

૭૮

ભાઈ ઉઠને બેઠો થાને સુતો શું આ વાસરે,
મુઠી જાગતી તુજ બેન, અહીં મને આસરે.
પડયાં વાપુટાં માને, જાપ, નથી સાહે કો તણી.
નિરધાર તજી તુજ બેન ગયો ક્યાં મુગટ મણી.
હાય, હાય નહીં આ શેહેવાય, નિયોમ ખંજી તણો-
વણ અપરાધે રા માટે, પ્રજા મુજને હણો.

અભયસીંહ—

૭૯

હાય હી આ ગતી મારી પડ્યા અમર દુખભારી, કામળ.
ક્યાં ગયો મારો મુજ મુજ કનક કુમાર,—હાય.
ક્યાં મળે હશે મુજમાર, પ્રિયા હીલદાર;
સંજોગના નાર, પ્રિય માહરી—હાય.

હાય ક્યાં સે ધુ' હાય ક્યાં દેખું, ગુણ કનક ગુણવાન,
ક્યાં ગયાં ક્યારે હશે મુજ પ્રાણ વિયોગ દુઃખ બાણ,
કરે બહુ હાણ, અતિ ભારી,—હાય.

ક્યાં મુજ બંધુ ક્યાં મુજ પુત્ર ક્યાં હું ને ક્યાં ગુણ,
ક્યાં મળુ તને પુત્રપુલ પ્રિયા ગુણગુણ, યયાં ક્યાં.
હલ પુત્રી પેગરી.—હાય

ક્યાં મુજ માતા, ક્યાં મૂજ પીતા, ક્યાં મારો દીલગન,
ક્યાં ભમુ ભયંકર રાત, યદ્ય હેરાત, ગર્ભ સુધ્ધ સાન છે લાગારી

કેશરીશી હ—

૮૦

ઓ ઇશ્વર જગકર્તા તારી, તકસિર કરા શી મેં ભારી,
દે છે દુઃખ અનહદ કારી, કેથા સાહે હવે તું મોગારી- ઓ,
તુજ શરણે હું ચકાધારી કર મુજપર મેહેર વશાદારી,
બીનતી લો મારી સ્વિકારી, છો એવકના તમે સુખકારી
દુખ હરતાં છે ત્રીપુરાશી, દે મૂળને તું શાંતી સારી—ઓ
બસબસ થઇછે આખર મારી; થું કહું તુજને વારી વારી;
લે સધળા સંકટ નિવારી, કાઝો ન થાતું અવિચારી;
ભયુહું તુજને નિરધારી, દે અમન ચમન આનંદકારી—ઓ.

શુભઝાર—

૬૨

પતિની, પ્યારી મૈ દુઃખીઆરી અતિ લાચારીમાં રહીહું,
કુંવર કમારીની ચકાધારી, હાય મોચારી મૈ રહીહું,
રત્ન કમારી હાય બિચારી, કનકને મારી રહીહું.

પ્રીયકર છે કુંવર, મનહર સુખકર, હસે ક્યાં હર હર ગળિજીવું ધરધર.
 ચાય હાય ફરફર ઇશ્વર જગધર કહણા કર કર આપ્તે અમારી હર.
 ફિકરજ દુર કર દુખકાળ ચુર કર આપી કુંવરી કુંમાર અમને
 આનંદ ધર — પતિ.

સર્વ સાથે —

૮૨

એ જગધર ઇશ્વર, દુખ હર, સુખ કર યયાં સર્વેન સાહાય.
 જગરાય, દુખમાંય, મઠ સાહે, વીગ્ન હમારાં ક્ષણમાય કરનારા,
 રહેમના ધરનારા, પ્રેમના કરનારા, ચરણે તમારા રહીએ સદા,
 નાથ નીરંજન સુંદર મનહર અમન ચમન સજીએ સદા.
 તુને, ભજીએ સદા મોરારી, હમારા, લાચારી, ઉગારી,
 ગિરધારી ગુણકારી, છે તમ બલીદારી લેને સુધ્ધા સારી,
 દઇને સુખકારી, કીધી વશાદારી — એ જગધર

વિદુષક ગંગા —

૮૩

જોઇ તારું મુખડું રાજી રાજી થાઉં, મારી રંગીલી બાપડી,
 જોઇ તારી આંખડી અહીં અહીં જાઉં મારી રંગીલી બાપડી
 વાહા તારો ચટકો ને વાહ તારો લટકો, વાહ તારી આજ
 જોઇ જોઇ હરખાઉં, મારી રંગીલી બાપડી. જોઇ.
 વાણી મધુર સુણી થયોધું ચક્રચુર, જાણે પ્યાર કરી પાસે;
 ધસી ધસી આવું મારી રંગીલી બાપડી — જોઇ.
 મારી તું પ્રાણજી, માહરી, તું જન છે તુજ માટે સાઈં
 સાઈં આવતું લાવું, મારી રંગીલી બાપડી — જોઇ.
 તન અને મન માઈં તને છે અરપણ છે, ફરમાવે તે હું.
 તારો નોકરી હાકું, મારી રંગીલી બાપડી — જોઇ.

વાહ તારો ચુડને ને વાહ તારો ચાટણો,
 ઓસણો દેખીને જનમે ઢળી ઢળી જનકે. મારો રંગ . .
 વાહ! વાહ! વાહ! મારા રવામી ઊગાળા, હૈએ રૂપાળા,
 કાજળથી કાળા, ન કર તું ચાળા; હું તો કરાતી અમ,
 માર ખાશે તુ મમ, જશિ મૈરમાં ચાકી,
 ના ના ઓ વઢાકી, શીઃ જાએછે ઠાકી, તારી.
 જોલી લાગે છે કાલી કાલી કાલી, ઓ મારી રંગીલી આપણી
 સર્વ સાથ—

૮૩

પામ્યા, પમ્યા, પરી ગુપ્તરે, થા રડયો આંસરે પરા;
 વિદેશ જાને નામ વધાયું (૨) ખતે કડયા સપુત કુમારે થ
 સાડે થયા શ્રી કૃષ્ણ એને (૨) દુર કરીને વાંતિ આસરે થ
 પ્રાકમ પુરા દાખા સુરા (૨) લાબ્યા લાબ્યા સુત્રશયો નારે-થ
 બન્ધ દિવસ આજનો રહીઆજો, ખતી ખતી રહી ખુબ બદારે

તથા સદમહત્વેષાને વીનતી કરવામાં આવે છે કે
સુરત નવી આર્ય વિજય નાટક મંડળીના ભજવાતા ખેડોના
ગાયનોની યોજાઓ એ કંપનીને બધાં મુકામ હશે
ત્યાંથી રોકડી કીમતે વેચાતી જાયશે. નાટક પત્ર લેવામ
આવશે નહીં.

અભયસીંહ કેશરીસીંહના નાટકનાં ગાયનો ૦—૨—૦

જતુર—મંદાના ” ૦—૨—૦

જંદ—મણિના ” ૦—૨—૦

મુગુણ મુંદરી ” ૦—૨—૦

શ્રી કબ્જુ વિજય અને કરા મદન” (છપાય છે) ૦—૨—૦

ગંગારામ અ.તમારામ પાંડત,

માલીક સુરતની નવી આર્ય વિજય નાટક મંડળી

